

Ντάντα

Το 1916 η Ζυρίχη και γενικά η Ελβετία ήταν γεμάτη από πολιτικούς εξόριστους, επαναστάτες και διανοούμενους που αντιτίθεντο στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και επέλεξαν την ουδετερότητα της χώρας. Ανάμεσα στον Ι. Στραβίνσκι, τον Τζ. Τζόις και τον Λένιν ήταν και μια μικρή ομάδα καλλιτεχνών, ποιητών και ανθρώπων του θεάτρου που σύχναζαν στο κλαμπ «Καμπαρέ Βολτέρ». Απογοητευμένοι από τον ανεπαρκή ρόλο που έπαιξε η τέχνη στο να σταματήσει το πόλεμο δεν μοιράζονταν τον προπολεμικό ενθουσιασμό των Φουτουριστών ούτε την πεποίθηση των Γερμανών Εξπρεσιονιστών ότι η τέχνη μπορούσε να γίνει μια γέφυρα για έναν καινούριο κόσμο. Αναρχικοί, μηδενιστές και έντονα κριτικοί, ήταν στον ουσία εναντίον της τέχνης, τουλάχιστον με τον τρόπο που λειτουργούσε μέχρι τότε, και της συμβατικής αισθητικής (178) (289-290)

Αρχηγός της ομάδας ήταν ο Ρουμάνος ποιητής Τρίσταν Τζάρα και ανάμεσα τους βρίσκονταν οι εικαστικοί Κουρτ Σβίττερς (δημιουργούσε συνθέσεις κολλάζ με αντικείμενα από την καθημερινότητα), ο Ζαν Αρν και η γυναίκα του Σοφί Αρν (έριχναν τυχαία κομμάτια από χαρτί ή σανίδες σε καμβάδες και τα κολλούσαν όπως έπεφταν), ο Ραούλ Χάουσμμαν και άλλοι. Έκαναν παραστάσεις απαγγέλοντας ποιήματα όλοι μαζί ή έκοβαν μια-μια τις λέξεις ποιημάτων για να τα ξανακολλήσουν με μια νέα σειρά προσπαθώντας να δείξουν πως τίποτα δεν ήταν ορθολογιστικό ή είχε σημασία στην τέχνη. Η λέξη «ντάντα» δεν σήμαινε τίποτα, τη διάλεξαν γιατί έμοιαζε με μια νηπιακή έκφραση.

Παράλληλα το 1915 έφυγαν για την Νέα Υόρκη οι Φράνσις Πικάπια και Μαρσέλ Ντουσάμπ, αναπτύσσοντας το Αμερικανικό Ντάντα. Ο Ντουσάμπ προκάλεσε ανεπανόρθωτα τους καλλιτεχνικούς κύκλους με τα έτοιμα βιομηχανικά αντικείμενα που παρουσίαζε ως τέχνη, όπως τη «Ρόδα Ποδηλάτου» το 1913. (305 - 6) Με αυτή τη κίνηση πρότεινε μια τέχνη από την οποία απουσιάζει οποιαδήποτε δεξιότητα, τεχνική, συμβολισμός ή ανώτερη αισθητική αξία. Αρνείται πεισματικά ότι αυτά τα αντικείμενα έχουν τη δική τους ομορφιά. Αυτό που τον έκανε να τα διαλέξει ήταν ακριβώς η οπτική ουδετερότητα τους, αυτό που ο ίδιος ονόμασε «αναισθησία». Το 1917, προτείνει ανώνυμα σε μια έκθεση τέχνης μια λεκάνη αποχωρητήριου που είναι υπογραμμένη με το φανταστικό όνομα *R. Mutt*, προκαλώντας σάλο και συζητήσεις (που συνεχίζονται μέχρι τις μέρες μας). Το επιχείρημα του ήταν πως δεν παίζει ρόλο ούτε ποιος έφτιαξε το αντικείμενο, ούτε η οποιαδήποτε συμβατική αισθητική του αξία αλλά το ότι ο καλλιτέχνης έκανε τη συγκεκριμένη επιλογή. Το έργο χάθηκε από τότε αλλά όταν οι ιδέες των Ντάντα ξαναήρθαν στην επιφάνεια μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Ντουσάμπ έκανε ένα αριθμό αντιτύπων και τα πούλησε σε μουσεία και συλλέκτες πάλι με την υπογραφή *R. Mutt*. Ότι έχουμε από το πρωτότυπο είναι μια φωτογραφία του A. Stieglitz.

Οι **κόκκινες** παραπομπές είναι από το βιβλίο *Ιστορία της Τέχνης Γ΄ Λυκείου* (ΟΕΔΒ – Αθήνα) και οι **πράσινες** από το βιβλίο *Παγκόσμια Ιστορία της Τέχνης – Αισθητική Εκτίμηση Έργων από την Αναγέννηση στον 20^ο Αιώνα*, (ΥΠΠ Δ/ση Μέσης Εκπαίδευσης, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων).